

Nowe stanowisko borowika królewskiego *Boletus regius* Krombh. w Górach Słonnych

Borowik królewski traktowany jest przez niektórych autorów jako odmiana borowika żółtobrazowego *Boletus appendiculatus* subsp. *regius* (Wojewoda 2003), albo wyróżniany jako samodzielny gatunek *Boletus regius* (Alesio 1985, Horak 2005).

Borowik królewski należy do klasy podstawczaków *Basidiomycota*, podklasy podstawczaków pieczarkopodobnych *Agaricomycetidae*, rzędu borowikowców *Boletales*, rodziny borowikowatych *Boletaceae* (Wojewoda 2003). Ten najrzadszy w Polsce borowik, wyróżnia się mięsistym kapeluszem o matowej powierzchni. W trakcie rozwoju owocnika jej barwa zmienia się od czerwonej, przez różową, do żółtawej. Zmianie ulega również kształt kapelusza – od półkolistego do niemal płaskiego. Średnica kapelusza waha się od 6 do 16 cm. Rurkowaty hymenofor jest jaskrawożółty, z wiekiem rurki lekko zielenieją, podobnie jak pory. Długość rurek wynosi od 10 do 30 mm. Miąższ niezmienny, jasnożółty ma przyjemny zapach i łagodny smak. Trzon, cylindryczny lub zgrubiały w środkowej części, pokryty jest delikatną żółtą siateczką. Osiąga 5-15 cm długości i 1,5-6 cm szerokości (Skirgiełło 1960, Dermek, Pilát 1990). Ze względu na charakterystyczny kolor owocnika (żółty trzon i czerwony kapelusz) jest trudny do pomylenia z innymi borowikami i łatwy do makroskopowego oznaczenia. Nieco podobnym gatunkiem jest borowik płowy *Boletus impolitus*, szczególnie owocniki z kapeluszami o nietypowo czerwonym odcieniu, jednak borowik ten – w przeciwieństwie do królewskiego – nie posiada żółtej siateczki na trzonie.

Gatunek należy do rzadkich i zagrożonych w całej Europie (Ing 1993). Na *Czerwonej liście grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce* (Wojewoda, Ławrynowicz 1992) przyznano mu kategorię E (zagrożony wymarciem), obowiązującą do dzisiaj (Wojewoda, Ławrynowicz 2006). Od 2004 r. jest objęty ochroną gatunkową (*Rozporządzenie...* 2004). Dotychczas w Polsce znane było tylko jedno stanowisko tego rzadkiego gatunku: Dolina Roztoki w Beskidzie Sądeckim (Gumińska 1962, Wojewoda 2003). Kolejne dwa stanowiska odkryto w zeszłym roku w województwie Podkarpackim. Pierwszego z nich dotyczy niniejsza notatka, drugie odkrył Marek Zajdek w okolicach Jasła. Znalezione tam grupę około 20 owocników na jednym stanowisku, rosnących w skupiskach po 3-4 sztuki (Zajdek 2005).

Według polskich źródeł w naszym kraju borowik królewski wytwarza owocniki od czerwca do września (Skirgiełło 1960). Rośnie w ciepłych fragmentach widnych lasów liściastych, pod bukami *Fagus* sp. oraz dębami *Quercus* sp., na południowych zboczach, na wapiennych glebach, w miejscach porośniętych trawą (Grünert 1995).

Stanowisko odkryte przeze mnie 20 sierpnia 2005 r. zlokalizowane jest w masywie Gór Słonnych, będących pasmem Gór Sanocko-Turczańskich (Kondracki 2002), w kwadracie ATPOL FG-16. Jeden owocnik borowika królewskiego rósł na przedmieściach Sanoka, w lesie bukowym, na wzgórzu nad dzielnicą Biała Góra, w odległości około 500 m na północny-wschód od Studni Królewskiej. Podłoże pokryte było drobnymi skałami. Znalezione owocniki rósł pojedynczo, na silnie nachylonym stoku o ekspozycji południowo-zachodniej. Wysokość owocnika wynosiła ok. 10 cm, żółty trzon pokryty był siatką, kapelusz koloru wiśni, miąższ jasnożółty. Owocnik nie został zebrany z uwagi na ochronę gatunkową, której podlega. Stanowisko udokumentowano fotograficznie.

Opisywane stanowisko jest poważnie zagrożone z uwagi na wycinkę drzew prowadzoną w okolicy, a także wyjątkowo intensywną eksploatację tego terenu przez okolicznych zbieraczy grzybów, a jest to przecież gatunek jadalny. Należy mieć nadzieję, że rozprzestrzeni się on na dalszych obszarach, zanim obecne stanowiska zostaną zniszczone przez gospodarkę leśną.

SUMMARY

A new station of butter bolete *Boletus regius* Krombh. in Słonne Mountains

The butter bolete is a rare and endangered species in whole Europe. On the *Red list of the macrofungi in Poland* it belongs to the category "E" – endangered to die out. This category is currently in force.

The unique site where the butter bolete could be found in Poland until 2005 was Roztoka Valley in the Beskid Sądecki Mountains.

Two new sites have been discovered one year ago in Podkarpackie Province. The first – by me in the Słonne Mountains (a part of the Sanocko-Turczańskie Mountains), in the square ATPOL FG-16 at August 20th, 2005; the second – by Marek Zajdek near Jasło city.

PIŚMIENNICTWO

Alesio C.L. 1985. *Boletus. Fungi Europaei*. Liberia editrice Biella Giovanna, Saronno.

Dermek A., Pilát A. 1990. *Poznajemy grzyby*. ZN im. Ossolińskich, Wrocław.

Grünert H.R. 1995. *Leksykon przyrodniczy – Grzyby*. Świat Książki, Warszawa.

Gumińska B. 1962. Grzyby Roztoki Małej w Beskidzie Sądeckim. *Fragm. Flor. Geobot.* 8 (2): 205-213.

Horak E. 2005. *Röhrlinge und Blätterpilze in Europa*. Spectrum. Akademischer Verlag.

Ing B. 1993. *Towards a Red List of Endangered European Macrofungi*. In: Pegler D.N., Boddy L., Ing B., Kirk P.M.. (eds). *Fungi of Europe. Investigation, Recording and Conservation*. Royal Botanic Garden, Kew, p. 231-237.

Kondracki J. 2002. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, Warszawa.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną. Dz.U. nr 168, poz. 1765.

Skirgiełło A. 1960. *Borowikowe (Boletales)*. W: Kochman J., Skirgiełło A. (red.). *Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. Grzyby (Fungi) 1. Podstawczaki (Basidiomycetes)*. PWN, Warszawa.

Wojewoda W. 2003. *Checklist of Polish Larger Basidiomycetes*. In: Mirek Z. (ed.). *Biodiversity of Poland*. W. Szafer Inst. of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. 1992. *Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych zagrożonych w Polsce*. W: Zarzycki K., Wojewoda W. Heinrich Z. (red.). *Lista roślin zagrożonych w Polsce*. Inst. Bot. im. W. Szafera PAN, Kraków, p. 27-56.

Wojewoda W., Ławrynowicz M. 2006. *Red list of the macrofungi in Poland*. W: Mirek Z., Zarzycki K., Wojewoda W., Szelać Z. (eds). *Red list of plants and fungi in Poland*. W. Szafer Inst. of Botany, Polish Academy of Science. Kraków, p. 53-70.

Zajdek M. 2005. <http://www.bio-forum.pl>.